Roll No. | | | | | | | | |

DAV PUBLIC SCHOOLS, ODISHA ZONE – I

TERM-II EXAMINATION (2021-22)

- Please check that this question paper contains **06** printed pages.
- Check that this question paper contains **09** questions.
- Write down the Serial Number of the question in the left side of the margin before attempting it.
- **10** minutes time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed **10** minutes prior to the commencement of the examination. The students will read the question paper only and will not write any answer on the answer script during this period.

CLASS - IX
SUB : SANSKRIT (122)

Time Allowed: 2 Hours **Maximum Marks : 40**

समयः – होराद्वयम् **सम्पूर्णाङ्काः – 40**

सामान्यनिर्देशाः-

1. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 6 पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति ।
2. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 9 प्रश्नाः सन्ति ।
3. अस्य प्रश्नपत्रस्य पठनाय 10 निमेषाः निर्धारिताः सन्ति । अस्मिन् अवधौ केवलं प्रश्नपत्रं पठनीयम् उत्तरपुस्तिकायां च किमपि न लेखनीयम् ।
4. उत्तरलेखनात् पूर्वं प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
5. प्रश्नसङ्ख्या प्रश्नपत्रानुसारम् एव लेखनीया ।
6. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
7. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

अपठितावबोधनम्

1.अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत- **(10)**

आचारः प्रथमः धर्मः । यथा दर्पणे वयं यथार्थम् एव पश्यामः , तथैव यादृशम् आचरणं वयं कुर्मः , तादृशम् एव प्राप्नुमः । सदाचारेण एव जनाः शान्तिं समृद्धिं च लभन्ते । ये नराः अस्मिन् संसारे आत्महितम् इच्छन्ति ते सदैव सदाचरणम् एव कुर्युः । मानवाः अनेन आचरणेन एव सकलान् जनान् वशीभूतान् कर्तुं समर्थाः भवन्ति । अस्य सदाचारस्य तु मानवजीवने महती आवश्यकता वर्तते । सदाचारेण तु कोऽपि नरः महामानवः भवितुं शक्नोति। अस्माकम् इतिहासे पुराणेषु च सदाचारस्य गुरुत्वं वर्णितम् अस्ति । सदाचारी जन: सर्वदा सम्मानं लभते । छात्रै: तु सर्वथा सदाचार: यथार्थरूपेण पालनीय: इति उपदेश: अतीव गुरुत्वपूर्ण: ।

(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(1×2=2)**

(i) प्रथमः धर्मः कः ?

(ii) कस्य मानवजीवने महती आवश्यकता वर्तते ?

(iii) केन नरः महामानवः भवितुं शक्नोति ?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(2×2=4)**

(i) सदाचारेण जनाः किं किं लभन्ते ?

(ii) ये नराः संसारे आत्महितम् इच्छन्ति ते किं कुर्युः ?

(iii) मानवाः कथं सकलान् जनान् वशीभूतान् कर्तुं समर्थाः भवन्ति ?

(इ) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत - **(1)**

(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नत्रयम्) **(1×3=3)**

(i) ' पश्यामः ' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(ii) 'मानवा:' इति पदस्य कः पर्यायः अत्र प्रदत्त:?

(iii) 'अधर्म:' इति पदस्य कः विलोमः अत्र आगत:?

(iv) 'सकलान्' इति पदस्य विशेष्यं गद्यांशात् चित्वा लिखत ।

रचनात्मककार्यम्

2. स्वविद्यालयस्य वर्णनं कुर्वन्तः मित्रं प्रति लिखिते अस्मिन् पत्रे रिक्तस्थानानि मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहायतया पूरयत- **(½ x 10= 5)**

परीक्षाभवनम्

तिथिः ....

प्रिय (i) .... !

(ii) ....।

भवतः पत्रं ह्यः एव प्राप्तम्। अहम् अधुना स्वविद्यालयस्य वर्णनं कर्तुम् इच्छामि। मम (iii)...........अतीव (iv) .... अस्ति। मम विद्यालये विशालं (v) .... समृद्धाः प्रयोगशालाः, सुन्दरः (vi) .... च सन्ति। उपप्रधानाचार्यः अतीव कर्मठः (vii) ....च अस्ति। अस्माकम् (viii).......... मनोयोगेन पाठयन्ति। सर्वे छात्राः अपि योग्याः सन्ति। विस्तरेण पुनः (ix) ....।

तव (x) ....

प्रशान्तः

मञ्जूषा

नमस्ते,क्रीडाक्षेत्रं,मित्रम्,विद्यालयः,शोभनः,लेखिष्यामि,सद्-व्यवहारशीलः,मित्र,अध्यापकाः,पुस्तकालयः

3.अधःप्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया पञ्चवाक्यानि संस्कृतेन लिखत-(1x5=5)

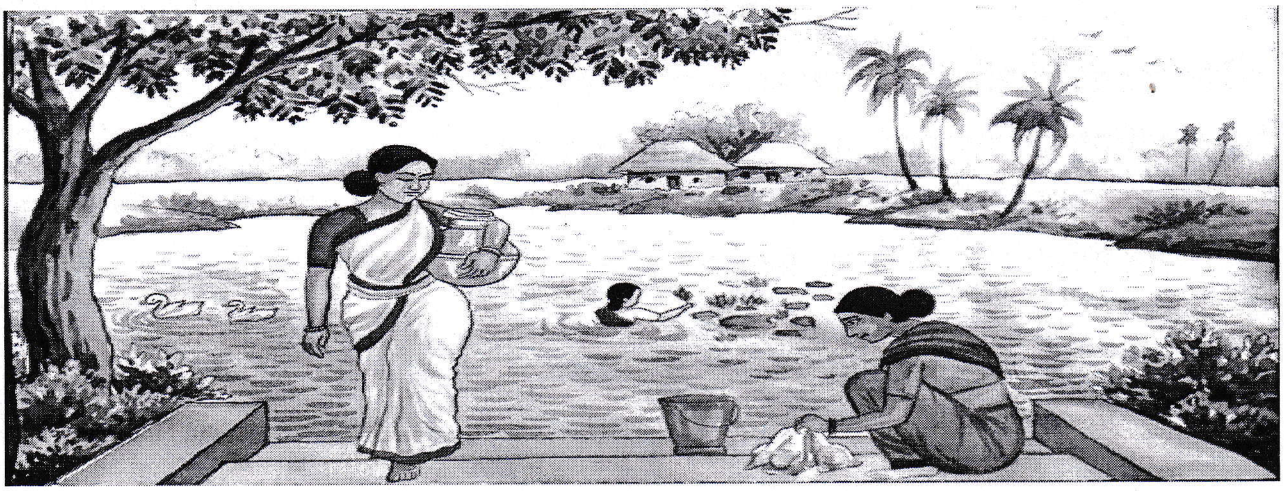

मञ्जूषा

नयति, हंसौ , खगाः , क्षालयति , सरोवरः , नारिकेलवृक्षाः , आकाशे , कुमुदपुष्पाणि , जलम् , परिवेशः

अथवा

मञ्जूषाप्रदत्तशब्दानां साहाय्येन निम्नलिखितं विषयम् अधिकृत्य पञ्चभिः संस्कृतवाक्यैः एकम् अनुच्छेदं लिखत- **(1x5=5)**

"प्रातः भ्रमणम्"

मञ्जूषा

जीवने , सूर्योदयः , आनन्दम् , जनानां , स्नेहम् , समयम् , जनाः , स्वास्थ्यबर्धकम् , खगाः , वृक्षाः

4.अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूद्य लिखत-(केवलं वाक्यपञ्चकम्) **(1x5=5)**

i. गाँव के चारों ओर पेड़ हैं।

Trees are all around the village.

ii. तुम पत्रिका कब पढ़ोगे?

When will you read magazine?

iii. सुनीता प्रतिदिन मंदिर जाती है।

Sunita goes to temple everyday.

iv. हमें हमेशा सच बोलना चाहिए ।

We should always speak truth.

v. पक्षी पेड़ पर बैठे हैं ।

Birds are sitting on the tree.

vi. तुम्हारी माता का नाम बताओ।

Tell your mother's name.

vii. छात्र लिख रहा था ।

Student was writing.

पठित-अवबोधनम्

5.अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत- **(3)**

धर्मो रक्षति रक्षितः इत्यार्षवचनम् । पर्यावरणरक्षणमपि धर्मस्यैवाङ्गमिति ऋषयः प्रतिपादितवन्तः । अत एव वापीकूपतडागादिनिर्माणं देवायतन-विश्रामगृहादिस्थापनञ्च धर्मसिद्धेः स्रोतो रूपेण अङ्गीकृतम् । कुक्कुर-सूकर-सर्प-नकुलादि-स्थलचराः मत्स्य-कच्छप-मकरप्रभृतयः जलचराश्च अपि रक्षणीयाः , यतः ते स्थलमलानाम् अपनोदिनः जलमलानाम् अपहारिणश्च । प्रकृतिरक्षया एव लोकरक्षा सम्भवति इत्यत्र नास्ति संशयः।

(अ) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(½ x 2= 1)**

(i) कः रक्षति ?

(ii) पर्यावरणरक्षणं कस्य अङ्गम् इति ?

(iii) लोकरक्षा कथं सम्भवति ?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत- **(केवलं प्रश्नद्वयम्)** **(1×2=2)**

(i) आर्षवचनं किम् ?

(iii) ऋषयः किं प्रतिपादितवन्तः?

(iii) स्थलमलानाम् अपनोदिनः के ?

6.अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत- **(3)**

तं शब्दमवसुप्तस्तु जटायुरथ शुश्रुवे।
निरीक्ष्य रावणं क्षिप्रं वैदेहीं च ददर्श सः॥

(अ)एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(½ x2=1)**

(i) कः अवसुप्तः आसीत् ?

(ii) जटायुः कं शुश्रुवे ?

(iii) वैदेहीं कः ददर्श ?

(आ)पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(1×2=2)**

(i) जटायुः कं निरीक्ष्य वैदेहीं ददर्श ?

(ii) कीदृशः जटायुः शब्दं शुश्रुवे ?

(iii) जटायुः रावणं कथं निरीक्षणम् अकरोत् ?

7.अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत- **(3)**

पुरुषः-भोस्तपस्विन्! कथं माम् अवरोधं करोषि । प्रयत्नेन किं न सिद्धं भवति? कावश्यकता शिलानाम्? सिकताभिरेव सेतुं करिष्यामि स्वसंकल्पदृढतया।

तपोदत्तः-आश्चर्यम्! किं सिकताभिरेव सेतुं करिष्यसि ? सिकता जलप्रवाहे स्थास्यन्ति किम्? भवता चिन्तितं न वा?

पुरुषः- (सोत्प्रासम्) चिन्तितं चिन्तितम्। सम्यक् चिन्तितम्। नाहं सोपानसहायतया अधिरोढुं विश्वसिमि। समुत्प्लुत्यैव गन्तुं क्षमोऽस्मि ।

तपोदत्तः- (सव्यङ्ग्यम्) साधु साधु! आञ्जनेयमप्यतिक्रामसि !

(अ) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(½ x 2= 1)**

(i) सर्वं कार्यं केन सिद्धं भवति ?

(ii) सिकता कुत्र न स्थास्यन्ति?

(iii) भोस्तपस्विन् ! – इति कः वदति ?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(1×2=2)**

(i) पुरुषः कस्मिन् न विश्वसिति ?

(ii) पुरुषः कथं गन्तुं क्षमः अस्ति ?

(iii) तपोदत्तः सव्यङ्ग्यं पुरुषं किं वदति ?

8. मञ्जूषातः उचितं पदं चित्वा अघोलिखितश्लोकस्य अन्वयं पूरयत- **(½ x 4= 2)**

रामो बबन्ध यं सेतुं शिलाभिर्मकरालये।
विदधद् बालुकाभिस्तं यासि त्वमतिरामताम्।।

अन्वयः-रामः मकरालये (i)..........यं सेतुं (ii)..........त्वं बालुकाभिः (iii)..........विदधद् (iv)......यासि ।

मञ्जूषा- तं, बबन्ध, अतिरामतां, शिलाभिः

अथवा

मञ्जूषातः उचितं पदं चित्वा अघोलिखितश्लोकस्य भावार्थं पूरयत- **(½ x 4= 2)**

निवर्तय मतिं नीचां परदाराभिमर्शनात् ।
न तत्समाचरेद्धीरो यत्परोऽस्य विगर्हयेत् ।।

भावार्थः- हे विद्वन् रावण ! त्वं परेषां स्त्रीहरणं रूपं (i) ------स्वदुर्मतिं निवर्तय, यतः(ii)------जनाः ईदृशीं (iii)------ न कुर्वन्तु येषां कारणेन तेषां कीर्तिः नश्येत् यतः (iv)----- एव अस्मिन् जगति जनानाम् अभिनन्दनस्य कारणं भवति ।

मञ्जूषा- अपकीर्तिं, पापात्, पुण्यकर्म, धैर्यवन्तः

9. अधोलिखितवाक्यानि घटनाक्रमानुसारं संयोज्य पुनर्लिखत- **(½ x 8= 4)**

(i) उद्याने सः विविध-प्रकारान् जीवान् क्रीड़नाय आह्वानम् अकरोत् ।

(ii) तदनन्तरं सः बालः विद्याग्रहणाय सत्वरं पाठशालाम् अगच्छत् ।

(iii) तदा सः स्वकर्त्तव्यस्य महत्त्वं ज्ञातवान् ।

(iv) लज्जया सः बालः मित्राणां दृष्टिपथं परिहरन् एकाकी एकम् उद्यानं प्राविशत् ।

(v) अन्ते कुक्कुरः अपि तस्य वचनं न अशृणोत् ।

(vi) भ्रान्तः कश्चन बालः पठनं परित्यज्य क्रीडितुम् अगच्छत् ।

(vii) विद्याग्रहणं कृत्वा सः बालः महतीं वैदुषीं प्रथां च प्राप्तवान् ।

(viii) परन्तु कार्यव्यस्ताः सर्वे तस्य वचनं न अशृण्वन् ।

*****